

STORTINGET

Innst. 190 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:91 S (2017–2018)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Petter Eide om å avvikle leie av fengselsplasser i utlandet

Til Stortinget

Bakgrunn

Stortingsrepresentant Petter Eide fremmet 13. desember 2017 følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen avvikle leie av soningsplasser i Nederland snarest.
2. Stortinget ber regjeringen ikke inngå flere leieavtaler om soningsplasser i utlandet.»

Stortinget vedtok 18. desember 2017 at punkt 1 i forslaget skulle behandles etter Stortingets forretningsorden § 39 annet ledd bokstav e) og ikke tas under behandling. Punkt 2 ble sendt justiskomiteen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, lederen Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Guro Angell Gimse, Sigurd Hille og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Liv Gustavsen og Solveig Horne, fra Senterpartiet, Geir Inge Lien og Emilie Enger Mehl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Petter Eide, viser til representantforslag fra stortingsrepresentant Petter Eide om å avvikle leie av fengselsplasser i utlandet.

Komiteen registrerer at forslagsstilleren viser til avtalen mellom Norge og Nederland om leie av fengselskapasitet, som ble inngått i mars 2015 og godkjent av Stortinget i juni 2015. Begrunnelsen for å opprette et norsk fengsel utenfor Norges grenser var å få ned soningskøen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser videre til at forslagsstilleren ser en rekke utfordringer ved ordningen. Blant annet at Sivilombudsmannen slår fast i besøksrapport om Norgerhaven fengsel av 3. mars 2017 at «innsatte som overføres til Norgerhaven fengsel ikke er sikret et tilstrekkelig vern av norske myndigheter mot tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling». Videre er det ifølge forslagsstilleren en utfordring at de innsatte i Norgerhaven fengsel ikke soner i nærheten av sin familie eller sitt nettverk og har begrenset mulighet til å gjennomføre ordinær permisjon. Fengselet har dessuten et dårligere utdanningstilbud enn de fleste norske fengsler og begrensede muligheter for utdanning av norske lærere og for tilpasset rehabilitering til Norge. Det arbeidet som tilbys, gir i liten grad erfaringer som de innsatte kan benytte seg av utenfor murene i Norge. Den siste utfordringen det blir pekt på, er at tvangsoverføring til soning utenfor landets grenser er en sterk tilleggsbelastning og kan oppfattes som en form for tilleggsstraff.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at begrunnelsen for å inngå en soningsavtale med Nederland var en midlertidig løsning av de akutte kapasitetsutfordringene i kriminalomsorgen. Regjeringen har i perioden soningsavtalen

har vært virksom, vedtatt en historisk kapasitetsmelding for kriminalomsorgen, og vedtatt en rekordhøy utbygging av lukkede fengselsplasser i Norge. Dette arbeidet har allerede gitt resultater, med den følge at regjeringen har bestemt å ikke forlenge den midlertidige soningsavtalen med Nederland.

Disse medlemmer minner om at soningskøen i 2013 var på over 1 100–1 200 personer. Belegget i norske fengsler var på nær 100 pst., noe som skapte store utfordringer både for rehabiliteringen og varetektskapasiteten.

Disse medlemmer understreker at den midlertidige soningsavtalen med Nederland har bidratt sterkt til at soningskøen nå er fjernet. Avtalen har gitt kriminalomsorgen i Norge handlingsrom for å utbygge norsk kapasitet, samtidig som soningskøen har blitt fjernet.

Disse medlemmer viser til at kapasitetsutnyttelsen i norske fengsler nå er litt i underkant av 90 pst. Dette er helt i tråd med kriminalomsorgens mål og strategi. En kapasitetsutnyttelse på rundt 90 pst. gir en optimal balanse mellom kapasitetsbruk og mulighet for rehabilitering. Krisen med mangel på varetektsplasser som vi så i 2013, der mistenkte for alvorlig kriminalitet måtte slippes ut som følge av manglende kapasitet, er nå løst. Samtidig er disse medlemmer klare på at målet er utbygging av tilstrekkelig kapasitet innenfor Norges grenser. Disse medlemmer har forståelse for at en oppsigelse av soningsavtalen med Nederland vil medføre økt behov for dublering i en begrenset periode. Regjeringens arbeid med utbygging av 300 nye lukkede soningsplasser i Agder vil redusere behovet for dublering betraktelig når de to nye fengselsbyggene står ferdige.

Disse medlemmer vil på generelt grunnlag vise til at fengselsplassene i Nederland var en nødvendig og god midlertidig erstatning for lukkede soningsplasser i Norge. Det ble foretatt en grundig vurdering av hver enkelt innsatt før vedtak om overføring til Norgerhaven fengsel. Helse, opplæring og familiesituasjon var noen av vurderingsmomentene. De innsatte i fengselet kunne opprettholde kontakt med venner og familie ved hjelp av Skype, og de innsatte ved Norgerhaven fengsel var jevnt over fornøyde med mulighetene for kontakt med familien.

Disse medlemmer vil videre vise til at Norgerhaven fengsel tilbød en rekke rehabiliteringsprogrammer, blant annet «Alternativ til Vold» og «Lifestyle». Videre var det ansatt en norsk lærer i regi av Akershus fylkeskommune, og det fantes også en rekke fordypningsprogrammer innenfor blant annet engelsk, matte og data. Fengselet hadde eget tilrettelagt bibliotek med norsk innhold, aktivitetssal, treningsrom, kunst og håndverk, fiskekonkurranser og idrettsturneringer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at regjeringen ikke har planlagt å forlenge fengselsavtalen med Nederland etter august 2018. Flertallet vil understreke at dette er en riktig avgjørelse, og viser til at de tre partiene har vært sterkt kritiske til fengselsavtalen med Nederland fra starten av. Det å sende norske fanger til soning i utlandet er både prinsipielt og økonomisk problematisk, og flertallet mener at inngåelse av en slik avtale ikke bør gjenta seg.

Flertallet viser til at regjeringen i løpet av tre år har brukt nesten en milliard kroner på fengselsprosjektet i Nederland. Flertallet har vært opptatt av at det i stedet skal satses på kriminalomsorgen i Norge. Kriminalomsorgen skal i størst mulig grad redusere tilbakefall til kriminalitet. Da må straffegjennomføringen virke både allmennpreventivt og gjøre innsatte i stand til å bli tilbakeført til samfunnet og leve lovlige liv etter endt soning. Det må derfor satses på bedre forhold for de ansatte og bedre tilbud for de innsatte. Bemanningen i fengslene må økes, slik at de ansatte kan føle seg trygge på arbeidsplassen og at kriminalomsorgen kan følge opp de politiske målene som er satt for soningen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti registrerer med tilfredshet at justis- og beredskapsministeren 21. februar 2018 offentliggjorde at kontrakten for leie av fengselsplasser i Norgerhaven fengsel i Nederland ikke videreføres, og at leieforholdet derfor opphører fra september 2018. Med det bortfaller forslaget om å avslutte leieforholdet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser likevel til at Stortinget bør ta stilling til, på et prinsipielt grunnlag, hvorvidt det skal kunne leies fengselsplasser i utlandet også i fremtiden. Spørsmålet om leie av fengselsplasser kan ikke kun gjøres som en vurdering av en utvikling av en soningskø i Norge. Flertallet viser til at sikring av grunnleggende rettigheter for de innsatte, samt oppfølgingen av «nærhetsprinsippet», taler for at Norge i framtiden ikke skal leie fengselsplasser i utlandet. Flertallet mener at Sivilombudsmannens innvendinger til fengselet i Nederland om at innsatte ikke er sikret tilstrekkelig vern mot umenneskelig behandling, er like sentralt dersom det på ny vurderes å leie flere plasser i Nederland eller andre land.

Flertallet vil også peke på at manglende kontakt med det samfunnet en skal tilbake til, og lang reisevei for familie, vil kunne føre til dårligere rehabilitering. I tillegg ble mange henvist til fengselet i Nederland med tvang, i 2016 rundt en tredjedel. Dette er for mange en

tilleggsbelastning, og det må vurderes om det i realiteten er å anse som en tilleggsstraff.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag som fastsetter et prinsipp om at soning skal skje på norsk jord for norske statsborgere.»

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag som fastsetter et prinsipp om at soning skal skje på norsk jord for norske statsborgere.

Oslo, i justiskomiteen, den 20. mars 2018

Lene Vågslid

leder

Maria Aasen-Svensrud

ordfører

